

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v saboto 14. oktobra 1854. **List 82.**

Nasadba hitro rastečega gojzdnega drevja.

4. Divji kostanj.

To drevo je povsod znano. Je eno nar lepših drevés, posebno kader je z obilnim pomladanskim cvetjem okinčano. Les njegov ni ravno nar boljši, vendar je težji od topolovine, verbovega ali smrekovega lesa; za kurjavo je pa toliko vreden kot brezovina, daje pa boljši pepel. Drevó ni červojedini podverženo; iz njega se narejajo tedaj dobre ploše za mize, deske in persnice. Prime se vsake zemlje in raste naglo.

Iz kostanjevega cvetja dobivajo čbele obilno in dobre hrane; veliko listje je za steljo vgodno, tudi za pozimsko klajo tekne kozam in ovcam.

Ker to drevje posebno veliko véj in ogrank obrodi, ter najprijetnišo senco daje, služi kaj dobro za ležiše čedam ob hudi vročini.

Kar pa divji kostanj naj bolj priporoča gospodarjem, je sad, ki je za vse plemena živine predobra hrana, pa tudi koristen ljudem za mnoge mnoge potrebe. Od te velike koristnosti njegove so pa „Novice“ leta 1851 na 125. strani in dalje že prelepo in obsirno govorile; torej zavernemo častite brave tje; dostavimo le ondi rečenemu sledeče:

Divji kostanji se ne smejo preblizo žitnih polj saditi, ker njih daleč iztekoče korenine in široke listnate veje zadržujejo solnce, zrak in dež.

Redí in množí se divji kostanj samo po semenu ali sadju njegovem, ktero pozimi se med peskom hrani, na pomlad pa se v rahlo in mastno zemljo v brazde položi, ktere so 2 čevlja saksebi napravljene. V 6 do 8 letih se dajo nježne drevesice na odločeni kraj presaditi, pri katerem opravi se pa ne smé ne na serčni korenini, ne na veršiču nič podrezati ali ostriči.

Lepo in koristno drevó je tudi

4. Jerebika.

To drevo raste na vsaki zemlji, naj si bode medla, kislá ali peščena. Listje ima dolgo, pernató; cvetje, ktero se mesca majnika prikaže, je belo, številno, diši pa le malo; sad je lepo rudeč, okrogel, češnji podoben. Jerebika se po semenu množí, raste hitro, doseže pa le visokost od 20 do 30 čevljev. Mnogotere ptice, postavim drozgi, kosi, tudi kure zobljejo rade ta sad. Gosence in zajci se ga pa ne dotaknejo.

Les jerebike je belkast, precej terd in se dá lahko obdelovati in gladati. Strugarji ga rabijo za več reči, posebno za deržaje pri mnogem orodju.

Kjer je obilno tega drevja, se dá iz njegovih jagod z drugimi stvarmi vred veliko in dobrega žganja napraviti. „Za božjo voljo“ — bo tú marsikter kmet rekel — „kaj se nam vse priporoča! Saj mi ne znamo žganja delati!“ Nič ne dene, prijatelj! Dosti je za zdaj, če le véš, da se dá iz tega sadú žganje napraviti. Ne prašaj dalej; skerbi

le, da hitro in veliko koristnega drevja nasadiš. Ako se ti žganjarije ne boš naučil, bojo vendar otroci tvoji iz tvojega nasada dobiček imeli; če pa zdaj ti ničesar ne sadiš, tudi oni ne bojo imeli nič, kakor bi ti prazen bil, ako bi bili tvoji prededje vse pokončali in bi ne bili ničesar sadili in sejali!

J. Š.

Katran iz premoga

naj boljše mazilo za sadne drevesa.

V Švajci in v učilnici Hohenheimski so se po obilnih skušnjah vertnarji prepričali, da katran iz premoga (Steinkohlentheer) je naj bolje mazilo za ranjene sadne drevesa, ki veliko prekosí navadni drevesni vosek. Drevju, ki je bilo že večidel ob skorjo, če se je namazalo s katranom, je zrastle skorja spet.

Katran pa naj se rabi na sledečo vižo:

1. Rana se mora do dobrega očediti, in vse, kar je mertvega, odterganega itd., se mora z ojštrim nožem do živega in zdravega odrezati.

2. Rana se mora berž, ko je porezana bila, namazati s katranom tako, da pride v vse razpoke in kote.

3. Katran se mora s sajami pomešati, tako da je takošne gošave kakor lanéna farba, in naj bo raji enmalo redkeji kakor pregost.

4. Mazilo naj se večkrat ponavlja, vsako leto enkrat ali dvakrat, dokler se rana popolnoma ne zaceli.

5. Dobro je in veliko pomaga, da nova skorja hitreje zraste, ako gospodar, preden drevo vdru-gič namaže, enmalo nove skorje poverh odreže, ker katran ima to lastnost, da močno požene rast skorje, ako se namaže na frišno sočno odrezo.

6. Če se katran s sajami še bolj gосто napravi, je prav pripraven za zamazanje odsekanih vej, in je veliko bolje kakor vosek in smola, ker tudi tukaj pomaga, da nova skorja raste.

7. Nož pa, s katerim vertnar obrezuje, mora vselej prav ojšter biti, ker nova skorja toliko raji raste, kolikor ojštreje in gladkeje se je porezovalo.

Zakaj pa je katran tako posebno dober? Zato ker ima kreosot in še druge empirevmatične olja in nekoliko oglja v sebi — vse te stvari pa so gnjilobi nasprotne; zraven tega je katran pravi strup za vsaktere červe in merčese, ktere prežene ali pomori. Tudi druga žival ne gloje nikdar tako namazanih drevés, ker ji je duh in okus katrana zopern. — Ali ne samo za sadno drevje, temuč za vsako drugo, kakor tudi za germovje, rože itd. je katran neizrečeno dober.

(Würtemb. Woch. f. L. u. F.)

Gospodarske novice.

Debela buča je bila v Parizu te dni za 26 frankov prodana, — velika je bila kakor kočijsko kolo in 4 cente teška.